

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Пристайко О.П.

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», м. Київ

Сталий розвиток, попре неоднозначність щодо самого терміну та зростаючу кількість голосів щодо утопічності самої ідеї та неможливості її реалізувати в умовах кризи, залишається на піці наукових досліджень. В Україні після довготривалих узгоджень та обговорень було прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [1] який повинен стати новим поштовхом для сталого розвитку суспільства, адже більшість дослідників сходяться на думці, що недостатність розвитку саме екологічної складової в тріаді «соціум-екологія-економіка» є гальмівним фактором на шляху до сталого розвитку.

Зауважимо, що нова стратегія екологічної політики не містить в собі переліку індикаторів, які би дозволяв оцінювати ступень реалізації прописаних цілей. У попередніх редакціях законопроекту, що були опубліковані на сайті Міністерства екології та охорони природних ресурсів для громадського обговорення у 2009-2010 роках був запропонований ряд індикаторів, який потім не ввійшов до останньої редакції. Передбачається, що система індикаторів повинна знайти своє відображення у планах або програмах дій (action-plan), проте жодного плану дій ще не розроблено.

Вважаємо, що відсутність єдиної уніфікованої системи індикаторів сталого розвитку гальмує процеси управління на всіх рівнях від національного до територіального. Адже індикатори є інструментом для планування та управління, а також виконують комунікативну функцію (інформування громадськості). На загал індикатори використовуються для обґрунтування рішень, інтерпретації результатів та змін показників, вади у чинній системі природокористування, спростити доступ до інформації всіх груп користувачів та зацікавлених сторін та обмін науково-технічною інформацією.

Світовий досвід кристалізував два підходу до побудови системи індикаторів сталого розвитку. Перший – побудова системи індикаторів в якій кожен індикатор відбиває окремі аспекти сталого розвитку (екологічні, економічні, соціальні та, останнім часом, інституціональні). Другий – побудова агрегованого індикаторі на основі якого можна говорити про ступень сталості соціально-економічного розвитку. Агрегування загалом відбувається на основі трьох груп показників: еколого-економічних, еколого-соціально-економічних, екологічних.

Одна з найбільш повних систем індикаторів сталого розвитку створена в межах ООН. Індикаторі поділені на групи:

- Індикатори соціальних аспектів сталого розвитку,
- Індикатори економічних аспектів сталого розвитку,
- Індикатори екологічних аспектів сталого розвитку (у т.ч. характеристики стану водних, земельних ресурсів, атмосферного повітря тощо, та відходів),
- Індикатори інституціональних аспектів сталого розвитку (розробка, обґрунтування та супровід політик, планів та програм, наукові розробки, міжнародні інструменти, інформаційне забезпечення, обов'язкове врахування думки зацікавлених сторін та забезпечення участі громадськості).

Індикатори пропонується розбити на три категорії з урахуванням їх цільової спрямованості. Індикатори – *рушійна сила*, що характеризують людську діяльність, процеси і характеристики, що впливають на сталий розвиток. Індикатори *стану*, що характеризують поточний стан різних аспектів сталого розвитку. Індикатори *реагування*, які дозволяють здійснювати політичний або інший спосіб реагування на зміну поточного стану.

Нині найбільш відомою є система індикаторів запропонованих в рамках Цілей розвитку тисячоліття для України [2]. Втім представлена система не є офіційно прийнятою, та такою, яка може стати загальнодержавну систему оцінки поступу до сталого розвитку.

В Україні є система статистичних показників, які інтерпретуються у Національних доповідях про стан техногенної та природної безпеки, стану навколишнього природного середовища, є система показників, що зафіксовані у нормативних документах, СНіПах, ДБНах, методиках тощо. Проте відсутня система показників, що можуть бути використані для обґрунтування та прийняття рішень. Підкреслимо, що прийняття будь-якої стратегії або плану вимагає побудови системи індикаторів для оцінки його виконання, у противному випадку відсутня одна з головних ланок управління – контроль за виконанням, а значить і корегування стратегії на наступних етапах. Отже, нові стратегії екологічної політики чи то сталого розвитку без подібної системи будуть не ефективними і це вимагає від України або створення нової системи, або прийняття тих, що

використовуються на території Європейського співтовариства або рекомендовані для країн Східної та Центральної Європи та Центральної Азії, або адаптація та модернізація будь-якої загальноприйнятної системи показників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року. – Офіц. видання. – Урядовий кур'єр. – 2011. – 9 лютого. – № 24.
2. Цілі розвитку тисячоліття. України / Національна доповідь. [Електронний ресурс] – Київ: Міністерство економіки України, 2010. – Режим доступу: http://undp.org.ua/files/ua_52412MDGS_UKRAINE2010_REP_ukr.pdf